

แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
The Guideline for Community Participation in Small
Schools Management under Surin Primary Educational
Service Area Office 3

สรายุทธ ธาณีพูน¹ วสันต์ชัย กากแก้ว² ธัญเทพ ลิทธิเสื่อ³
Sarayut Thaneepoon¹, Vasanchai Kakkeaw² and Thayatthep Sittisuea³

Received : April 19, 2023; Revised : June 18, 2023; Accepted : June 18, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาและศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก 2) พัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก 3) ประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำนวน 504 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อวิพากษ์แนวทางโดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน 9 คน และประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจงผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ (1) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และ (2) ด้านการบริหารสถานศึกษา และสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University, Thailand ; e-mail : e – mail : tae240536@gmail.com

^{2,3} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Education, Surindra Rajabhat University, Thailand

สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ได้แนวทางทั้งหมด จำนวน 35 แนวทาง 3) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ (Keywords) : การมีส่วนร่วมของชุมชน, การบริหารสถานศึกษา, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this research are : 1) Study the components of community participation in school administration and to study the current state of community participation in the administration of small educational institutions. 2) Develop guidelines for community participation in the administration of small educational institutions. 3) Assess community participation approaches in the administration of small educational institutions. The sample group was the Basic Education Board in a small educational institution under Surin Primary Educational Service Area Office 3, 504 people. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's calculation formula using stratified random sampling. A group of experts to review the approach using the focus group process, totaling 9 people. and evaluated the guidelines by 5 experts with purposive selection method.

The results were found that 1) Components of community participation in school administration consist of 2 aspects, (1) Community Participation 5 sides, (2) School administration 4 sides, and the current state of community participation in the administration of small educational institutions under Surin Primary Educational Service Area 3 overall was at a high level. 2) Guidelines for Community Participation in Small School Management under Surin Primary Educational Service Area Office 3, it was found that all 35 guidelines were obtained. 3) Evaluation results of the suitability and feasibility of the community participation approach in the

administration of small educational institutions under Surin Primary Educational Service Area Office 3, overall, it was appropriate and possible at the highest level.

Keywords : Community Involvement, School Administration, Small Schools

บทนำ (Introduction)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565 : 24 - 27) ได้กำหนดนโยบายการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กและแนวทางรวมถึงมาตรการดำเนินงานและพัฒนาคุณภาพการศึกษาตลอดจนรูปแบบการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่อย่างจริงจังยึดหลักการกระจายอำนาจ การพิจารณาและการตัดสินใจอยู่ในระดับพื้นที่เป็นสำคัญ โดยดำเนินการตามความพร้อมอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่เนื่องจากทรัพยากรมีจำกัดภายใต้เงื่อนไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศการกระจายทรัพยากรให้กับโรงเรียนทุกโรงเรียนอย่างทั่วถึงย่อมเป็นไปได้ยากส่งผลต่อ การจัดสรรอัตราากำลังครู งบประมาณ และการยกระดับคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหาดังนี้ 1) ปัญหาด้านบุคลากร พบว่าขาดแคลนครู จำนวนครูไม่ครบชั้น ครูไม่ครบตามรายวิชาเอก ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสภาพที่ครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลาเต็มความสามารถ เพราะครูมีภารกิจอื่นที่นอกเหนือจากการสอนเป็นจำนวนมากจึงส่งผลทำให้ประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กไม่เป็นไปตามเป้าหมาย 2) ปัญหาด้านการเรียนการสอน พบว่า หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้มีจำนวนจำกัด ซึ่งสาเหตุมาจากได้รับงบประมาณน้อย สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารมีข้อจำกัดและที่มีอยู่ก็ไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนขนาดเล็ก ประชากรมีฐานะยากจน ทำให้ไม่มีศักยภาพในการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียน ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาที่พัฒนาคนให้มีคุณภาพเต็มศักยภาพ จึงจำเป็นต้องใช้แนวคิดและวิธีการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ให้ชุมชนในสังคมมีส่วนร่วม และมีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความคล่องตัว ส่งเสริมและสนับสนุนให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการโรงเรียนส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีจำนวน 233 โรงเรียน ในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา จำนวน 65 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 27.90 ของโรงเรียนทั้งหมด การมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากและมีแนวโน้มสูงขึ้น

เนื่องจากอัตราการเกิดของประชากรลดลงความนิยมของผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานไปโรงเรียนในเมือง และการย้ายถิ่นตามการประกอบอาชีพของผู้ปกครอง ทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถสะท้อนคุณภาพและประสิทธิภาพได้ การบริหารจัดการไม่คุ้มทุน โรงเรียนขนาดเล็กจึงกลายเป็นประเด็นที่สำคัญของระบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ย่อมจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาได้อีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาและศึกษาสภาพปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
3. เพื่อประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาและศึกษาสภาพปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน จาก Cohen and Uphoff (1980), Shadid, and et al (1982), ธร สุนทรายุทธ (2551), กระทรวงศึกษาธิการ (2552), ประยูร อัครบวร (2552), อรทัย ก๊กผล (2552), เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553), ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2553), จินตวิทย์ เกษมสุข (2554), เจริญ ราชโสภา (2554), และอคิน ระพีพัฒน์ (2554) ได้องค์ประกอบที่นำมาเป็นกรอบ

แนวคิดในการวิจัย แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล 5) การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

ศึกษาขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 : 28-30) ประกอบด้วย 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้นำกรอบการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการบริหารสถานศึกษามาร่วมกันวิเคราะห์เพื่อการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 สอบถามสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 56 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำนวน 504 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

สุรินทร์ เขต 3 มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .98

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูปโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน นำเสนอข้อมูลโดยการแสดงความถี่และร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ และนำเสนอข้อมูลโดยการแสดง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ นำเสนอโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดประเด็นที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน เข้าด้วยกัน และเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง

ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ขั้นตอนที่ 1 ยกร่างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยการระบุแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ได้จากการศึกษาองค์ประกอบ ซึ่งมี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา พิจารณาจาก ค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อในแต่ละด้าน ข้อใดมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวมในแต่ละด้าน จะมีความสำคัญมากกว่า ก็จะนำมาเรียงเป็นลำดับแรกและรองลงไปตามลำดับ โดยวิเคราะห์ทั้ง 2 องค์ประกอบ เพื่อทำการยกร่างแนวการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อวิพากษ์โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อวิพากษ์แนวทาง โดยนำร่างแนวทางในขั้นตอนที่ 1 มาประกอบการสนทนากลุ่มเพื่อจัดทำแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้ในรูปแบบของเทปบันทึกเสียง นำมาถอดคำพูด และบันทึกการสนทนากลุ่ม จัดระเบียบข้อมูลโดยใช้การนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา ในรูปแบบ เชิงมโนทัศน์ (concept) ที่มาจากการกลั่นกรองความคิดและหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงข้อมูล ที่ถูกต้อง ตรงประเด็นตามกรอบแนวคิด แล้วจัดทำแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไป ได้ของแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ และนำเสนอข้อมูลโดยการแสดง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา และ ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1.1 องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา มี 2 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 5 ด้าน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการติดตามและ ประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ 2) องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา มี 4 ด้าน ประกอบด้วย การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการ บริหารงานทั่วไป

1.2 ผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบ พบว่า มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย พบว่า ด้านย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตามลำดับ สำหรับด้านย่อยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

สำหรับด้านการบริหารสถานศึกษาของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย พบว่า ด้านย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไป รองลงมาได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงานบุคคล ตามลำดับ สำหรับด้านย่อยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การบริหารงานงบประมาณ กำหนดรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ภาพรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก	ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชน			
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.54	0.73	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	4.53	0.75	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	4.51	0.75	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	4.01	0.74	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์	4.61	0.69	มากที่สุด
รวมองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.46	0.76	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ภาพรวมและรายด้าน (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก	ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
2. องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาของชุมชน			
ด้านการบริหารงานวิชาการ	4.53	0.74	มากที่สุด
ด้านการบริหารงานงบประมาณ	4.41	0.77	มาก
ด้านการบริหารงานงานบุคคล	4.53	0.74	มากที่สุด
ด้านการบริหารงานทั่วไป	4.55	0.75	มากที่สุด
รวมองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาของชุมชน	4.52	0.75	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	4.49	0.75	มาก

2. พัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชน

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการหรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน ผ่านการประชุมของคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น บุญข้าวเปลือก บุญเข้าพรรษา เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมวางแผนในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง วัตถุประสงค์ และแนวทางการปฏิบัติงานเอาไว้ล่วงหน้า มีการจัดสรรบุคคลเพื่อรับผิดชอบงานแต่ละโครงการหรือกิจกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในสภาพปัจจุบันและความต้องการของชุมชน

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหาความจำเป็นและความสำคัญของโครงการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนดำเนินการปรับปรุงแก้ไขบริบทในสถานศึกษา

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล พบว่า ควรส่งเสริมให้ชุมชนต้องมีส่วนร่วมประชุมย่อยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินงานของโรงเรียน โดยอาจขอความร่วมมือไปยังผู้นำชุมชน ให้ชุมชนเข้าร่วมประชุมเสนอแนวความคิดแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

5) การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ พบว่า ควรส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันภาคภูมิใจในสถานศึกษา ผ่านศิษย์เก่าที่มีคุณภาพ ร่วมจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นต่อกันเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ

องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา

1) การบริหารงานวิชาการ พบว่า ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น สนับสนุนในการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม และการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2) การบริหารงานงบประมาณ พบว่า ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับ การจัดตั้งงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้างพัสดุ ครุภัณฑ์ ของสถานศึกษา มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ

3) การบริหารงานบุคคล พบว่า ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการการดำเนินงานเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายการบริหารงานบุคคล การเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา การส่งเสริมวินัยและการรักษาวินัย และการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

4) การบริหารงานทั่วไป พบว่า ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา งานปกครองดูแลนักเรียนในชุมชน การดูแลความปลอดภัยในสถานศึกษา การบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ตลอดจนการประสานงานกับชุมชนและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

3. การประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ความเหมาะสม โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาองค์ประกอบการ

มีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการบริหารสถานศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

สำหรับผลการประเมินความเป็นไปได้ของแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ความเป็นไปได้ โดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการบริหารสถานศึกษา พบว่า ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด กำหนดรายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวม

แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
1. องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชน						
1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.67	0.47	มากที่สุด	4.67	0.70	มากที่สุด
1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	4.65	0.73	มากที่สุด	4.60	0.73	มากที่สุด
1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	4.50	0.67	มากที่สุด	4.55	0.50	มากที่สุด
1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	4.60	0.71	มากที่สุด	4.73	0.44	มากที่สุด
1.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์	4.55	0.74	มากที่สุด	4.50	0.74	มากที่สุด
รวมองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.59	0.68	มากที่สุด	4.60	0.65	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร
สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
โดยรวม (ต่อ)

แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 3	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
2. องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา ของชุมชน						
1.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ	4.65	0.65	มากที่สุด	4.70	0.56	มากที่สุด
1.2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ	4.60	0.73	มากที่สุด	4.55	0.74	มากที่สุด
1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล	4.55	0.59	มากที่สุด	4.60	0.73	มากที่สุด
1.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป	4.68	0.55	มากที่สุด	0.64	0.48	มากที่สุด
รวมองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาของ ชุมชน	4.62	0.63	มากที่สุด	4.62	0.63	มากที่สุด
รวม	4.61	0.66	มากที่สุด	4.61	0.64	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาและสภาพปัจจุบันของ
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

1.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา พบว่า
องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วม
ในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การมี
ส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ ซึ่งผลการประเมินองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า
อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิวัฒน์พงษ์ พัทโท (2560 : บทคัดย่อ) ได้ทำการ
วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่า องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ มี 3 ตัวชี้วัด 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน มี 3 ตัวชี้วัด 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินการ มี 3 ตัวชี้วัด 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล มี 3 ตัวชี้วัด และ 5) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และผลกระทบมี 2 ตัวชี้วัด

1.2 สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า สถานศึกษา ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก เพราะในการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันมุ่งเน้นการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะความร่วมมือจาก ชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกด้าน เพื่อให้สถานศึกษาขนาดเล็กสามารถจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายใต้สภาพปัญหาหลายประการ เช่นปัญหาด้านผู้เรียน ปัญหาด้านครู ปัญหาด้านชุมชน ปัญหาทางสังคม ปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาทางครอบครัว เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชา แสนเย็น (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า มีปัญหา 3 ด้าน คือ 1) ปัญหาด้านนักเรียน นักเรียนไม่มีระเบียบวินัยในตนเอง ขาดความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่เรียน 2) ปัญหาด้านครู คือ ครูไม่ได้จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ยังยึดการสอนแบบเดิม ไม่มีนวัตกรรมใหม่ในการสอน และ 3) ปัญหาด้านชุมชน คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ตนเอง

2. เพื่อพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

2.1 ผลการร่างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยผู้วิจัย ได้แนวทางได้ทั้งหมด 20 แนวทาง

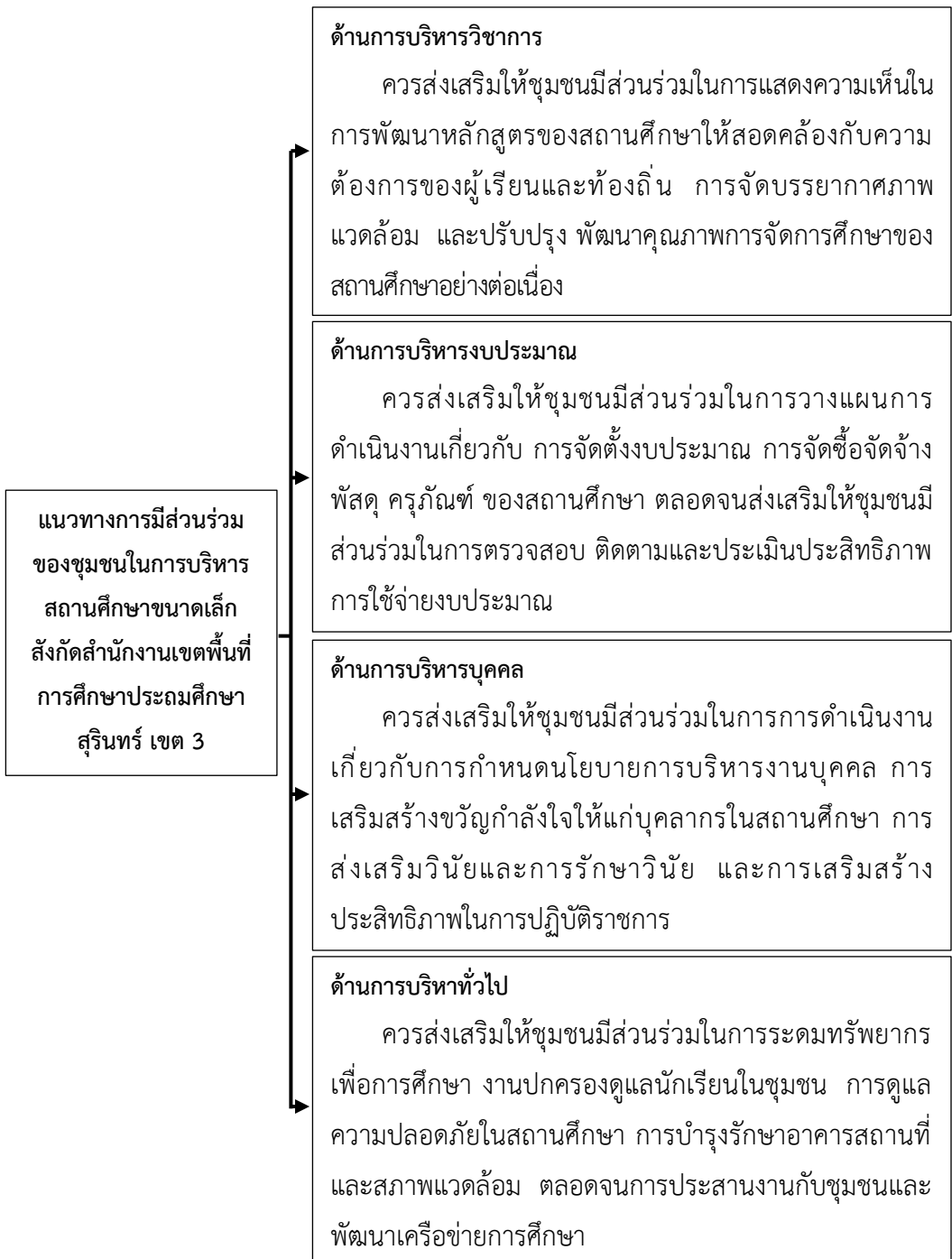
2.2 ผลจากกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านทั่วไป อันจะส่งผลต่อการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ยงยุทธ บัวสาย (2556 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาค้นคว้าสภาพ ปัญหา แนวทางการแก้ไขและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชน มีบทบาทในการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้านต่อสถานศึกษา และควรมีการประสานกับชุมชนให้เข้าร่วมประชุมวางแผนในการร่างหลักสูตรท้องถิ่น การจัดงบประมาณและใช้งบประมาณ การวางแผนพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน เป็นต้น

3. ผลการประเมินแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่าโดยภาพรวมมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge)

จากการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 องค์ประกอบที่สำคัญสำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา ปรากฏดังรายละเอียดและความเชื่อมโยง ดังภาพที่ 1

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ดังนั้นสถานศึกษาขนาดเล็ก ควรตระหนักและให้ความสำคัญของการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับในการพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กให้จัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1). ควรมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อจะได้นวัตกรรมที่เป็นรูปแบบที่จะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

2.2). ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งจะเป็ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.3. ควรจะมีการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างคู่มือการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง (References)

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.**

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จินตวีร์ เกษมสุข. (2554). **การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เจริญ ราชโสภา (2554). **การพัฒนาแบบการบริหารจัดการงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุุณบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธร สุนทรายุทธ. (2551). **การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป ทฤษฎีวิจัยและการปฏิบัติการทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประชา แสนเย็น. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประยูร อัครบรร. (2552). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : ประชาชน องค์กรปกครองและราชการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : บัคพอยท์.
- ยงยุทธ บัวสาย. (2556). สภาพ ปัญหา แนวทางการแก้ไขและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิวัฒน์พงษ์ พัทโท. (2560). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ. (2553). การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ สถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- _____. (2565). แผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก. สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565.
- _____. (2554). การมีส่วนร่วมของชุมชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภารพิมพ์.

_____. (2552). **คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : ส.เจริญการพิมพ์.

Cohen, J. M. & Uphoff. (1980). **N.T.Rural Development Participation: Concept And Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. New York : Cornell University.

Krejcie, R. V. & Morgan D. W. (1970). “**Determining Sample Size for Research Activities. Education March and Psychological Measurement.**” 30(3) : 607-610.

Shadid, W. and et al. (1982). **Access and Participation : A Theoretical Approach in Participation of the Poor in Development**. Leiden : University of Leiden.